

Pražské i Bratislavské jaro priniesli exponenciálny rast slovenského trampingu, v začiatkoch normalizácie ešte posilnený dôsledkom zákazu skautingu. V socialistickej atmosfére bol tramping fenoménom, ktorý držal pohromade veľkú skupinu slobodných ľudí. Ako je na tom tramping na Slovensku dnes?

Prežil normalizáciu. Prežije aj liberálnu demokraciu?

ADALBERT MEZEI – D'ADY

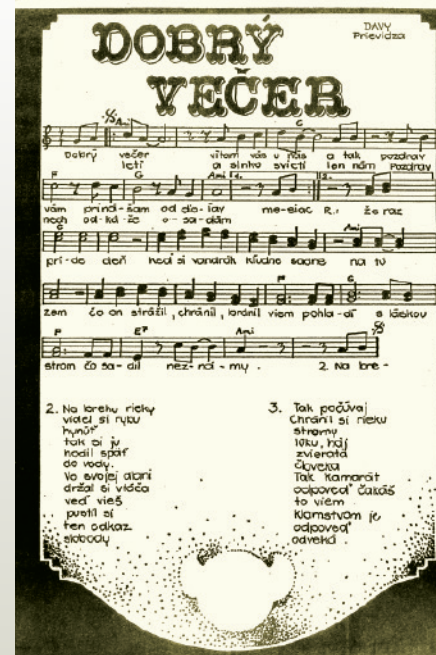
Rozmach trampingu a vznik tramských osád na celom území Slovenska bol až dôsledkom spoločenského uvoľnenia v polovici 60. rokov minulého storočia.

Okrem „dunajsko-malokarpatských“ lokalít už registrujeme T.O. aj vo vzdialenejších mestách – Spišská Nová Ves (Biely racek a Šialený mustang), Horná Poruba (Suchý

dol a Dlhé nože), Košice (Biely Tesák a Mladí vlci, aj Idaho / Zlatý had), Prešov (Tri sosny), či v oblasti Turca – Horskí jazdci (Ďanová), Florida a Gaderská Ascalona (Martin). Kontinuita tramského hnutia tak ostala zachovaná, napriek tomu, že mnohé silné osobnosti využili otvorené hranice a splnili si tak svoje sny o živote na „Divokom Západe“.

Koniec 60. rokov priniesol oživenie vo vydávanie tramských časopisov, hudobných prehliadkach a súťaži. Na jar roku 1964 vznikla na podnet Jima Athabascu alias Vlka (Ladislav Khandl) Únia tramských osád Bratislavy (ÚTOB). V tom istom roku začala ÚTOB vydávať vlastný časopis s jednoduchým názvom *Triamp*. Prvé číslo vyšlo v apríli. Každá zo zúčastnených osád dodávala jeden list v siedmich kópiách, ktoré po zložení predstavovali sedem

„výťažkov“ časopisu. Vyšli však takto len dve čísla, keďže už pre tretie číslo nedodali príspevky všetky osady, navyše tu bola obava pred možnými sankciami zo strany ŠTB a vtedajších mocenských orgánov. V roku 1967 začal vychádzať na slezinách na Kamzíku – vo výletnej reštaurácii U Radiča – *Zpravodaj STOB* (Spojených tramských osád Bratislavy). V čísle II/1968 sa konečne predstavuje redakcia – Cassidy, Vlk, Omega, Šerry a Tony Lovec.

Postupne sa prejavovalo presvedčenie, že čosi treba na *Zpravodaji* zmeniť. V máji 1968 už preto *Zpravodaj* nevyšiel, namiesto neho prekypal nový časopis *Táborák*, na formáte A5, s hrdým podtitulom *Tramský mesačník*. Na celkových štyroch stranách boli i tri fotografie. Napriek tomu, že *Táborák* dosiahol na tie časy neuveriteľný náklad 500 výtlačkov, po novembrovom čísle už vydávanie z viacerých príčin skončilo.

V tom čase sa zrodil fenomén hudobnej PORTY. Úplne prvou slovenskou kapelou na súťaži bola v roku 1967 Carawell Western z Trnavy. Zvítazili v kategórii Country & Western, čo bola prvá Porta vybojovaná a dovezená na Slovensko. Na treťom ročníku PORTY v roku 1969

malo Slovensko v súťaži už tri silné hudobné zostavy. Okrem spomínanej kapely Carawell Western, ktorá súťažila v kategórii „moderní country“, nás reprezentovali aj tramské zbory Blizzard a Utah. Tie postúpili z predkola, ktoré sa uskutočnilo po prvýkrát na Slovensku v Bratislave-Rači. Dá sa povedať, že účinkovaním Blizzardu sa začala na Slovensku prezentovať moderná slovenská tramská pieseň. S kapelou Blizzard vystúpil aj člen tramskej osady Yukon – „Vlk“. Ten v roku 1972 vdýchol život celoslovenskej prehliadke piesní k táborovým ohňom LUNA SILVA a vytvoril tak štartovaciu plochu pre kapely na Portu do Sokolova.

Ešte predtým sa však pod hlavičkou Slovenskej únie táborníkov (SÚT) konal v Dome kultúry Rača „Večer tramskej piesne“. S nástupom normalizácie SÚT zanikla, vznikol SZM Slovenska a v novembri celoštátny SZM. Jarný večer tramskej piesne tak už bol pod hlavičkou SZMS. V tomto období vyšiel almanach *Naším perom*, s tramskými poviedkami a poéziou a v roku 1971 spevník 14 slovenských tramských piesní *Piesne k ohňu*.

Zaujímavá je aj história rubriky v denníku *Lud*, ktorý vydávala Slovenská strana obrody a kde bol redaktorom a sekretárom

➤ Cestou na potlach T.O. Chočská fialka (Dolný Kubín, 1981)

➤ Ocenenie Legendy trampingu – Hawkinsova plaketa

➤ Skupina Carawell Western na Porte 1967

➤ Veľká táborová hra na festivale Ozveny ciest

➤ Prehliadka tramskej tvorivosti na T.O. Čierna puma (Nižná)

➤ Večer tramskej piesne 1970, členky T.O. Blúdne Amíry

redakcie Dušan Plintovič (používajúci svoju dávnu skautskú prezývku Jastrab). Na prelome rokov 1968–69 mu Vlk pomohol rozbehnúť rubriku *Stopami táborníkov a trampov*. Tá vychádzala od januára 1969, neskôr zmenila názov – *Pod modrou oblohou* – keďže ten pôvodný sa stal čoraz dráždivejší pre cenzúru. Nakoniec koncom roku 1973 zanikla, keď Jastrab začal byť v politickej nemilosti.

TRAMPSKÁ TVORIVOSŤ

Silné tramské podhubie konca 60. rokov, posilnené o mladých ľudí „odídených“ zo zakázaného skautingu, rozbužilo do množstva nových tramských osád. V nasledujúcich 10 rokoch ich registrujeme najmä v dodnes silných regiónoch – Turiec, Horná Nitra, Košice, Trnava, ale aj Nitra a Banská Bystrica. V každom z týchto regiónov sa vyprofilovalo aj množstvo osobností, ktorých činnosť máme dnes možnosť zaznamenávať a prezentovať.

Pod hlavičkou nitrianskych T.O. sa popri tradičných *Májových ohňoch* napríklad vyprofilovala literárna súťaž Maják, ktorá viacerých slovenských autorov katapultovala aj smerom k českému Trapsavcovi. Puky – Ľubomír Wágner z T.O. Čierna puma v roku 1982 založil v Banskej Bystrici festival s názvom *Zaprášenými cestami*. Na jeho realizácii sa podieľali všetky tramské osady v Banskej Bystrici. Svojím rozsahom, kvalitou, počtom skupín i organizačne bola táto súťažná prehliadka vysoko cenená odbornými kruhmi, ako aj poslucháčmi. V roku 1985 sa stali

Zaprášené cesty štvrtou najlepšou hudobnou udalosťou TFC v Československu. Hlboko do pamäti mnohých trampov sa vryli zážitky z festivalu *Ozveny ciest*. Ten organizoval Ďateľ – Edo Mráz s partiou nadšencov okolo kapely Lesní škriatkovia a rovnomennej T.O. z Kozároviec. Toto podujatie bolo osobitým tým, že vystúpenia kapiel v sobotu večer boli len jednou z častí bohatého programu – celotáborová hra, nočný pochod, či premietanie filmov a diapoziťívov v starom odstavenom vagóne na brehu Hrona. Vytrval od roku 1983 viac ako 15 ročníkov.

Jedna skupinka ešte v tomto období začala vydávať časopis *Severka*, ktorý existuje dodnes a je najdlhšie súvislo vychádzajúcim tramským časopisom u nás. Iné, ako napríklad *Bra-lo*, *Tulák*, *Wigwam*, *Ešus*, *Zvitok* vychádzali nepravidelne, alebo prežili len niekoľko čísel. Príležitostnou tlačovinou bol *Saloon - časopis tramskej tvorivosti*, *Pagoda* alebo osadné noviny T.O. Montana (Košice) s názvom *Oheň*. A v roku 1991 vzniklo Tramské združenie Severka, zrejme ako prvé občianske združenie trampov v nových spoločenských podmienkach. Jeho súčasťou bola aj spoločnosť GRAN, zameraná na organizáciu hudobného života. Výsledkom bolo zapojenie viacerých kapiel tramského a folkového žánru, nosiče, spevníky, festivaly a koncerty.

ČESKOSLOVENSKÉ POTLACHY

V rozpore s princípmi voľnosti a neorganizovania sa vznik rôznych, najmä regionálnych tramských združení, stal nevyhnutnosťou. Markantne sa to prejavilo

pri problémoch s organizovaním veľkých akcií, napríklad spoločných česko-slovenských potlachoch, kde jednotlivec narazil na množstvo byrokratických prekážok.

Česko-slovenské (resp. slovensko-české) potlache vznikli po rozdelení spoločnej republiky ako prejav nesúhlasu trampov s týmto politickým aktom a vyjadrenie vzájomnej spolupatričnosti. Prvý sa uskutočnil už v roku 1994 a organizovali ho T.O. Sluneční údolí (Stará Turá – Písek) a Tramp club Bratislava. Tramp club je neformálne združenie, ktoré nadviazalo na činnosť Old boys zo 70. rokov a vzniklo po vzore pražského Tramp clubu. Na pôde TCB vznikla aj zatiaľ jediná celoslovenská publikácia o histórii trampingu *Údolia nestíchli* a od roku 1992 vychádza mesačne *Tramský spravodaj*. Spoločné potlache sa konajú odvtedy každoročne, raz v Českej republike, raz na Slovensku. Kvôli náročnej organizácii okolo 1500 zúčastnených sa niekedy vytráca tramský charakter podujatia, ale každý rok sa môžeme presvedčiť, že je to predovšetkým o ľuďoch, ktorí sa na tom podieľajú. Hoci zo začiatku boli miesta konania

v blízkosti hraníc, čoraz častejšie smerujú aj do vzdialenejších končín. Napriek obávam z neznámeho prostredia si vysoký kredit získal 21. slovensko-český potlach v Čičave na východnom Slovensku.

BUDÚCNOSŤ JE NEISTÁ

V posledných rokoch v tramskom hnutí silnejú aktivity smerujúce k poznaniu a zachovaniu našej histórie. TZ Severka zorganizovalo v roku 2005 a 2009 dve výstavy s nadregionálnym dosahom, v roku 2015 vyšla útla brožúrka o histórii trampingu v regióne Turca, Oravy a Kysúc, vlni výpravná publikácia zameraná na Handlovú a okolie. Významnú úlohu zohráva fakt, že generácia dnešných 50 a 60ročných trampov je posledná, ktorá bola v priamom kontakte s predvojnovými pamätníkmi, a je teda možnosť čerpať z ich spomienok. Lebo, bohužiaľ, fyzické artefakty, ako sú kroniky či fotografie, končia nezriedka v odpadkových kontajneroch. Pritom známe údaje uvádzajú za 90 rokov existenciu približne 1 500 slovenských tramských osád.

Zároveň je tu potreba preniesť túlavého bacila do krvi mladším nasledovníkom. Negatívnych príkladov na starnutie tramskej populácie je dosť. Naopak treba spomenúť detské tramské tábory, ktorí najprv neoficiálne, od roku 1998 pod hlavičkou Detskej tramskej únie, organizujú kamaráti z Martina, Prievidze, Handlovej a Košíc. Z ich odchovancov už vzniklo niekoľko tramských osád, nové ale stále vznikajú po celom Slovensku, aj keď mnohí z členov už vyrástli z detských nohavíc.

Kam sa bude uberať trampung v najbližších rokoch, či vzdialenejších desaťročiach, nevedno. Že sa bude meniť a vyvíjať, je jasné. Darmo budú poniektorí šomrať, že už to nie je, čo bývalo. Roky medzivojnové, 60. alebo 80. sa už nevrátia. Dôležité je poznať, odkiaľ sme vyšli a zachovať okrem tradícií aj ideu slobody, kamarátstva a vzťahu k prírode.

Foto: Vlk, Sancho, Yetti, Gelo, Vlado, Texi, Michal Šutek, archív TZ Severka a autor

